

tekintélyes iparúzó városnak kellett lennie. Van benne számos, de sötét és éppen nem vidám kinézésű bolt és a régi időből fennmaradt szép kőépületein díszeket, vagy rostélyes ablakok nyomait lehet látni, de ezeket a törökök már sárral betapasztották. Két török templom van, szép pítvarral; az imaterem előcsarnokát három oldalról szőnyeg borítja, valamint a belső termeket. A basa templomában a keleti oldalt is szép szőnyegekkel rakták ki. Ezek a mecsetek felül kerékek, kissé kúcsusosítva, középen vastag vassodronyokról kisebb-nagyobb lámpák lógnak. Mindegyik templom nyugati és déli oldalán sugár, fehér torony áll, belül kis folyosóval, melyről a pap az ima idejét harsogtatja... Az urak egy igen diszes fiúdot is láttak vörös márványból, ezt fűteni lehet, a langyos víz pedig a falból folyik.

Bocattus János Kassai polgármester a következő szemtanú, akinek művét Romer idézi. Ez 1605-ben fordult meg Pesten és Budán és egészen drámai hangon siratja a régi dicsőséget. Budáról ezt írja:

— Emelen fejemet nézem a házakat, melyek tetete csakugyan szegényes és fedetlen. Az ablakok sárral, téglával, szalmával betömve, füsttel, piszokkal, kórákásokkal eldizszenített épületeket láttam. Omladozó templomok bannoknak szolgálnak istállóknak. Nem látz itt új színhelyet vagy deszkát. A temetőkből ide burcolták a márvány emlékköveket, ezeket az utcaszeglteken használják ülőhelyül vagy árapadókul. Mily dühést követek el a rombolók! Lehet-e ezeket embereknek tartani, kiknél disznaink tisztábbak és diszesebbek?! A dögök szanaszét hevernek. Ahol valami eltörök, az ott is marad. Budán is az alsó városban, alig áll fenn valami épület, egykét török templomot kivéve.

Azután átmegey Pestre, de ezzel már hamarabb végez:

— Ó, szegény Pest, melyet inkább pestisnek lehetne nevezni! Nincs ott egy ép ház, mindnyája a

földig lerombolva; a kevés lakosság söpredék és a nép alja.

Vigasztalóbbat egy utazó sem jelenthet ebből az időből Pestről. A török mindössze annyit épített — amennyiben az építésnek nevezhető — hogy a város közepén egy árkot húzott, illetőleg talán újra kimélyítette az egykori keleti várak helyét, mely az árpádkori város keleti falánál húzódott el a mai Veres-Pálné-utca mentén, folytatólag pedig a Koronaherceg- és Váci-utca közti háztömb közepén. Eredetileg itt is utca volt, a Kovács-utca, mely a Krisztof-térre rugott ki s csak a XIX. század elején építették be. Az árok mentén sövényvel és sárral falat készítették a törökök. Hogy ez valami belső védmű volt-e, vagy miféle célt szolgált, tudommal nem nem fejtette meg meg senki.

A XVII. századbeli Pestről még kevesebbet tudunk. Ugy látszik, ekkor már az utazók is elférfültek, akik pedig látogattak, nem voltak tollforgató emberek. Régi leveles ládákból kerül ki itt-ott emléke annak, hogy leginkább rabok kiváltása céljából fordultak meg magyar urak megbízottai a budai basánál, de ezeknek aligha volt kedvük Pestre is át-tévedni. A török basák Budával még foglalkoztak annyira, amennyire a Margitszigetet is használták, de Pest csak a tartaléksereg és mindenféle sötétben bujkáló szemétnép tanyája volt. Abból is látszik ez, hogy 1687-ben a visszafoglalás után senki a török-időbeli polgári lakosságból nem jelentkezett az igényes háztelek osztogatásánál, nem jelentett be igényt a maga egykori házára vagy annak romjára. Mindössze jóval később, körülbelül két évtized múlva találtunk egy adatra, hogy egy egykori török lelkész keresztény hitre tért fia, aki az osztrák alatt létked, kéri, hogy az apja házáat adják vissza neki.

Pest elete Magyarországra és önmagára nézve ez alatt a másfél század alatt teljesen szűnnek.

Ételi.